

การพัฒนาแนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1

Developing Guidelines to Enhance Students Desirable Characteristics for Schools under the Office of Udonthani Primary Education Service Area 1

อรุณศิริ จันทร์หล่น¹, ภมรพรรณ ยुरะยาตร์²
Aroonsiri Janlon¹, Pamornphun Yurayat²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา และ 3) พัฒนาแนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ระยะตามวัตถุประสงค์การวิจัย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 296 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัด แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินแนวทาง สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

ผลการวิจัย พบว่า

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านมีวินัย 2) ด้านใฝ่เรียนรู้ และ 3) ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน ซึ่งด้านมีวินัยมี 4 ตัวชี้วัด ด้านใฝ่เรียนรู้มี 2 ตัวชี้วัด และด้านมุ่งมั่นในการทำงานมี 2 ตัวชี้วัด

2. สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ มีวินัย รองลงมา คือ ใฝ่เรียนรู้ และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มุ่งมั่นในการทำงาน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ปรากฏผลเช่นเดียวกันกับสภาพปัจจุบัน

3. แนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ M.Ed. Candidate in Educational Administration, Faculty of Education, Mahasarakham University

² Faculty of Education, Mahasarakham University

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ประกอบด้วย 7 แนวทาง คือ 1) การกำหนดนโยบายอย่างชัดเจน 2) การจัดให้มีคณะกรรมการเป็นการเฉพาะ 3) การสร้างความเข้าใจร่วมกัน 4) การกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน 5) การจัดสิ่งแวดล้อมเชิงคุณธรรม 6) การกำกับดูแล ติดตามและประเมินผล และ 7) การสร้างเครือข่ายผู้ปกครองและชุมชน

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the elements and indicators students desirable characteristics for schools ; 2) to study the present condition and the desirable of students desirable characteristics for schools ; and 3) to develop guidelines to enhance students desirable characteristics for schools under the office of Udonthani primary education service area 1. Research and development. Method was divided into three phases for the purposes of research. The samples were 296 teachers and school administrators, using stratified random sampling. Instruments used were questionnaire, assessment elements and indicators, interview form and assessment guidelines. Data were analyzed using mean, standard deviation and modified priority needs index.

Research findings were as follows:

1. There were 3 elements of students desirable characteristics for schools consisted of discipline, learning and commitment to work. Discipline consisted of four indicators, learning consisted of indicators and commitment to work consisted of two indicators.

2. The current situation of students desirable characteristics for schools under the office of Udonthani primary education service area 1, overall at a high level, considering each element, discipline was the highest, followed by learning and the lowest was commitment to work as well. In desirable situation the same results on the current situation.

3. Guidelines to enhance students desirable characteristics for schools under the office of Udonthani primary education service area 1 consisted of 7 guidelines: 1) the policy clearly ; 2) providing specialized committees ; 3) creating a common understanding ; 4) targeting clearly ; 5) the environmental moral ; 6) supervision, monitoring and evaluation ; and 7) creating a network of parents and the community.

Keywords: developing guidelines, students desirable characteristics, the office of Udonthani primary education service area 1

บทนำ

การศึกษาเป็นโครงสร้างพื้นฐานของทุกสังคม เป็นลิขสิทธิ์พื้นฐานของมนุษย์ ไม่ใช่เป็นอภิสิทธิ์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ไม่ใช่เรื่องบังเอิญที่การศึกษาคือสิ่งจำเป็นแรกทีพ่อแม่ทั่วโลกต้องการให้กับลูกของตัวเอง ผู้เรียนเองก็ต้องการโอกาสที่จะมุ่งไปสู่ความฝันของตนเอง ถ้าถามผู้เรียนว่าต้องการจะเป็นอะไรเมื่อโตขึ้น พวกเขาจะต้องการเป็น นางพยาบาล ครู นักดนตรี นักคณิตศาสตร์ จิตรกร และเกษตรกร ซึ่งการศึกษาเป็นประตูการเรียนรู้ ทักษะและคุณค่าที่จำเป็นในการบรรลุความปรารถนาเหล่านั้น ของพวกเขา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556ก)

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงบริบทสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสารบนโลกไร้พรมแดนที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวดเร็วและรุนแรงที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษาต้องพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติไว้ในมาตราที่ 23, 24 และ 26 เกี่ยวกับการจัดการศึกษา สรุปได้ว่า ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องบูรณาการความรู้ด้านต่างๆ ให้ได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา และให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกต พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบ ควบคุมไปในกระบวนการเรียน การสอน ตามความเหมาะสมในแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ จึงมีการผลักดันนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมด้าน

คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีการกำหนด คุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นหนึ่ง ในเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นคนดี มีปัญญามีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีการ บ่มเพาะปลูกฝัง กล่อมเกลา และปลูกจิตสำนึก ควบคู่กับการเรียนการสอนทางด้านวิชาการเพื่อให้เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อนตนเอง ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม เกิดความตระหนักต่อบทบาทหน้าที่ภายในจิตใจของตนเองและดำรงตนอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 25) ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องกำหนดนโยบาย กำหนดแนวทางการพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องในแต่ละคุณลักษณะแล้วนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวชี้วัด และพฤติกรรมบ่งชี้ที่วิเคราะห์ไว้ ไปบูรณาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงการต่างๆ และกิจกรรมประจำวันของผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะดังกล่าว

แต่จากผลการสำรวจความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กไทยของกรมสุขภาพจิต ซึ่งจัดทำขึ้นทุก 5 ปี พบว่า เด็กไทยมีจุดอ่อนเรื่องความมุ่งมั่นพยายาม โดยมีค่าคะแนนต่ำสุดอยู่ที่ 42.98 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556: 18) นอกจากนี้ผลสำรวจข้อมูลด้านสังคมที่เกี่ยวข้องสะท้อนคุณภาพของเด็กและเยาวชนในวัยการศึกษาโดยหน่วยงาน ต่างๆ เช่น จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในปี 2556 พบว่าในภาพรวมมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปี 2555 ประมาณร้อยละ 9.21 ส่วนจำนวนเด็กและเยาวชนที่เข้ารับการรักษาพยาบาลจิตก็ยังมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี และจากการสำรวจการอ่านหนังสือของคนไทยอายุ 6 ปีขึ้นไป ในปี 2556 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าใช้เวลาในการอ่านต่อวันเพียง 37

นาที ต่อวัน ซึ่งค่อนข้างน้อย ถึงแม้จะเพิ่มขึ้นจากปี 2554 ซึ่งใช้เวลาในการอ่าน 35 นาทีต่อวัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557: 32) ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2557 พบว่า ผู้เรียนมีจุดอ่อนในด้านใฝ่เรียนรู้ ร้อยละ 99.68 รองลงมา คือ มุ่งมั่นในการทำงาน ร้อยละ 99.58 และมีวินัย ร้อยละ 99.50 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1, 2558: 8)

จากสภาพประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ยังไม่บรรลุตามเป้าประสงค์ที่กำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะเป็นรองผู้อำนวยการโรงเรียนรับผิดชอบช่วยงานด้านบริหารสถานศึกษา จึงสนใจศึกษาแนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1

3. เพื่อพัฒนาแนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำนวนโรงเรียน 233 โรงเรียน รวมประชากรทั้งสิ้น 466 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำนวนโรงเรียน 148 โรง จำนวน 296 คน โดยการเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (คณาจารย์ภาควิชาวิจัยและพัฒนการศึกษา, 2553) และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling Technique) ให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทำหน้าที่ตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทำหน้าที่ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนระดับสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทำหน้าที่ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ตามแบบของลิเคิร์ท 5 ระดับและ ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด

2. แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 1 ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 เป็นมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของลิเคิร์ท 5 ระดับ และตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด

3. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

4. แบบประเมินแนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 1 เป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีของลิเคิร์ท 5 ระดับ

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา มีทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา 2) สังเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 3) ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน และ

4) วิเคราะห์ความเหมาะสม และดำเนินการคัดเลือกองค์ประกอบและตัวชี้วัดตามเกณฑ์ที่กำหนด

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 1 มีทั้งหมด 3 ขั้นตอน คือ 1) นำผลการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบในระยะที่ 1 มาใช้ในการสร้างแบบสอบถาม 2) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และ 3) วิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 3 การพัฒนาแนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 1 มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือ 1) วิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 1 2) สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ 3) ออกแบบแนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 1 4) ประเมินแนวทาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน และ 5) วิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางและคัดเลือกแนวทางตามเกณฑ์ที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Modified Priority Needs Index: PNI(modified)) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น

4. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

5. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินแนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. องค์กรประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา มี 3 องค์กรประกอบ ได้แก่ 1) มีวินัย 2) ใฝ่เรียนรู้ และ 3) มุ่งมั่นในการทำงาน ซึ่งมีวินัยมี 4 ตัวชี้วัด ใฝ่เรียนรู้มี 2 ตัวชี้วัด และมุ่งมั่นในการทำงานมี 2 ตัวชี้วัด

2. สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีวินัย รองลงมา คือ ใฝ่เรียนรู้ และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มุ่งมั่นในการทำงาน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ปรากฏผลเช่นเดียวกับสภาพปัจจุบัน

3. แนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึง

ประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ประกอบด้วย 7 แนวทาง ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบายอย่างชัดเจน 2) การจัดให้มีคณะกรรมการเป็นการเฉพาะ 3) การสร้างความเข้าใจร่วมกัน 4) การกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน 5) การจัดสิ่งแวดล้อมเชิงคุณธรรม โดยส่งเสริมให้เห็นความสำคัญ การสร้างวินัยเชิงบวก และการเป็นแบบอย่างที่ดี 6) การกำกับดูแล และประเมินผล และ 7) การสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง และชุมชน

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาองค์กรประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา พบว่า องค์กรประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษามี 3 องค์กรประกอบ ได้แก่ 1) มีวินัย 2) ใฝ่เรียนรู้ และ 3) มุ่งมั่นใน การทำงาน ซึ่งมีวินัยมี 4 ตัวชี้วัด ใฝ่เรียนรู้มี 2 ตัวชี้วัด และมุ่งมั่นในการทำงานมี 2 ตัวชี้วัด ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ, 2558: 32) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาค้นพบว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ 21 มี 5 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความอดทน และใฝ่เรียนรู้ ที่ปรากฏผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากโลกในยุคศตวรรษที่ 21 มีความต้องการแรงงานที่มีความรู้ ทักษะแนวคิด วิเคราะห์เป็น มีจินตนาการ และเรียนรู้ อะไรใหม่ๆ ได้ดี ปรับตัวได้เก่ง แก้ปัญหาได้เก่ง ดังนั้นนักวิชาการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการ

จัดการศึกษาจึงได้กำหนดคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงานอันเป็นพื้นฐานของการเป็นคนเก่งมีความรู้ความสามารถในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ และการมีวินัยอันเป็นพื้นฐานของการรู้ผิดชอบชั่วดี รับผิดชอบต่อหน้าที่และบทบาทของตนเอง ตลอดจนการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ให้เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ควรได้รับการปลูกฝังให้เกิดในตัวผู้เรียนในลำดับต้น ๆ

2. จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตตรา บัวจันทร์ (2558: 25) ได้ศึกษารูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่ปรากฏผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากการพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นสิ่งที่ทุกโรงเรียนได้ดำเนินการตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อยู่แล้ว โดยจัดบูรณาการในการเรียนการสอนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมพิเศษ กิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น กิจกรรมหน้าเสาธง กิจกรรมประกวดห้องเรียน กิจกรรมเขตรับผิดชอบ กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมห้าห้องชีวิต และมีการติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทุกภาคเรียน

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวันเพ็ญ เนตรประไพ (2553: 72) ได้ศึกษาเรื่องการประเมิน ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมารีย์อุปถัมภ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้านในสภาพที่คาดหวัง ที่ปรากฏผลดังกล่าวน่าจะมาจากผู้บริหารและครูมีความคาดหวังที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐาน การประกันคุณภาพภายในและการประเมินภายนอก

3. ด้านผลการพัฒนาแนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่าประกอบด้วย 7 แนวทาง ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบายอย่างชัดเจน 2) การจัดให้มีคณะกรรมการเป็นการเฉพาะ 3) การสร้างความเข้าใจร่วมกัน 4) การกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน 5) การจัดสิ่งแวดล้อมเชิงคุณธรรม โดยส่งเสริมให้เห็นความสำคัญ การสร้างวินัยเชิงบวก และการเป็นแบบอย่างที่ดี 6) การกำกับดูแล และประเมินผล และ 7) การสร้างเครือข่ายผู้ปกครองและชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอาจารย์พงษ์ คำตัน (2554: 68) ได้ศึกษาการปฏิบัติตนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่าแนวทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์มี 5 แนวทาง คือ 1) การพัฒนาด้วยกระบวนการในการจัดการเรียนการ

สอน 2) การพัฒนาด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดี 3) การพัฒนาด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ 4) การพัฒนาด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และ 5) การพัฒนาด้วยการสร้าง ความมีส่วนร่วม ที่ปรากฏผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจาก ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษานั้น ผู้บริหารและครูได้ยึดแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นอกจากนี้ยังได้ใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประกอบด้วย ทฤษฎีการรู้จักของเพียเจต์ซึ่งโคลเบอร์กยึดถือเป็นหลักในการวัดพัฒนาการทางจริยธรรมและถือว่าพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลมาจากพัฒนาการทางปัญญา ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ซึ่งโคลเบอร์กได้ให้ทรรศนะไว้ว่า การเกิดจริยธรรมหรือความเข้าใจเกี่ยวกับความถูกต้อง เกิดจากการคิดไตร่ตรองตามเหตุผลของแต่ละบุคคล ทฤษฎีด้านจิตพิสัยของแคธวอลและคณะ ได้กล่าวถึงลำดับการเกิดนิสัยของบุคคล 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นรับรู้ ขั้นตอบสนอง ขั้นเห็นคุณค่า ขั้นจัดระบบ และขั้นกิจนิสัย ซึ่งนำมาใช้ในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ ได้ระบุจิตลักษณะ 8 ประการที่เป็นสาเหตุของคนดี คนเก่ง และมีความสุขของคนไทย แนวคิดนี้นำมาใช้ในการออกแบบแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านสิ่งแวดล้อมเชิงคุณธรรม และกระบวนการในการสร้างความตระหนัก ตลอดจนการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำแนวคิดของนักวิชาการ คือ สุวิมล ว่องวานิช และคณะ และแนวคิด หลักการ และกลยุทธ์หรือนวัตกรรมในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่นมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดแนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาในครั้งนี้ด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากผลการวิจัย พบว่าสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ และมุ่งมั่นในการทำงาน ตามลำดับ ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จึงควรศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมและหาแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าว และควรทำอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

1.2 ผลการวิจัยในครั้งนี้ ได้นำเสนอแนวพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ในระดับสถานศึกษา และระดับชั้นเรียนในด้านมีวินัย ด้านใฝ่เรียนรู้ และด้านมุ่งมั่นใน การทำงาน ซึ่งโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 หรือที่มีบริบทใกล้เคียง ควรได้ศึกษาแนวทางดังกล่าวและพิจารณานำไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้ต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาในแต่ละด้าน โดยแยกตามระดับการศึกษา เช่น ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากมีความแตกต่างกันตามช่วงวัยของผู้เรียน

2.2 สภาพปัจจุบัน ด้านมุ่งมั่นในการทำงานมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนด้านมุ่งมั่น

ในการทำงานเป็นการเฉพาะ เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาที่มีสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3 แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาในประเด็นที่น่าสนใจ คือ การสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการและชุมชนเพื่อช่วยในการเสริมกำลังใจให้ผู้เรียนที่มีพัฒนาการที่ดี ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการและชุมชนในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาต่อไป

2.4 ประเด็นที่น่าสนใจจากการแนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาอีกประเด็น คือ การสร้างสิ่งแวดล้อมเชิงคุณธรรม ซึ่งประกอบด้วย การส่งเสริมให้เห็นความสำคัญ การสร้างวินัยเชิงบวก และการเป็นแบบอย่างที่ดี ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม เชิงคุณธรรมในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนุสทหกรณการเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณาจารย์ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2553). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กาศลันธุ์: ประสานการพิมพ์.
- พระมหาอาจารย์พงษ์ คำตัน. (2554). *การปฏิบัติตนด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- รุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ. (2558). *การพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ 21*. งานวิจัย, สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), กรุงเทพฯ.
- วันเพ็ญ เนตรประไพ. (2553). *การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนมารีย์อุปถัมภ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- สุจิตตรา บัวพันธ์. (2558). *รูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 1*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 9(พิเศษ), 843-858.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 1. (2558). *ข้อมูลสารสนเทศ ปีการศึกษา 2558*.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556ก). *ข้อริเริ่มระดับโลกว่าด้วยการศึกษาต้องมาก่อน*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก.

- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556ข). *บทวิเคราะห์สถานการณ์ภาพการพัฒนาครูทั้งระบบและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาครูเพื่อพัฒนาผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). *รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามนโยบายด้านการศึกษารัฐบาล ปี 2556*. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.